

НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ В ХУДОЖНІЙ РЕЦЕПЦІЇ М. КОСТОМАРОВА («ПЕРЕЯСЛАВСЬКА НІЧ») ТА ЛЕСІ УКРАЇНКИ («БОЯРИНЯ»)

У статті досліджено проблему національної історії у творчому доробку М. Костомарова та Лесі Українки, зокрема розглянуто способи осмислення історичних фактів та особливості їх утілення в історичній трагедії «Переяславська ніч» і драматичній поемі «Бояриня». Твори порушують одну тему – національно-визвольної боротьби, одну ідею – визволення українців із багатовікової неволі. Компаративне зіставлення творів М. Костомарова та Лесі Українки крізь призму національно-історичного світогляду митців свідчить про новаторське осмислення теми національно-визвольної боротьби. Окреслено спільні проблеми, конфлікти та мотиви. Порівняльний аналіз драматичних творів свідчить про актуальність національної проблематики в їхніх текстах. Проблематика драм визначає конфліктний простір у творах, який розкривається не лише на зовнішньому, а й на внутрішньому рівні. В основі п'єс не зовнішні, а ідейні конфлікти, протистояння світоглядних позицій, почуттів, думок. Сторінки історії українського народу осмислено через життя героїв, які стоять перед вибором між особистим і національним.

Ключові слова: національна історія, рецепція, історична трагедія, драматична поема, компаративний аналіз.

Національна історія завжди привертала увагу митців художнього слова. Ідея визвольної боротьби виявилася у творчості цілої низки українських поетів та письменників ХІХ ст. Зокрема, маємо зразки осмислення теми національно-визвольної боротьби 1648–1654 рр. в історичній трагедії «Переяславська ніч» М. Костомарова та доби Руїни в драматичній поемі «Бояриня» Лесі Українки. Сюжети названих творів побудовані на історичному матеріалі, який передає реальні події, образи та характери.

Оскільки до цього часу немає порівняльного дослідження драматургії М. Костомарова та Лесі Українки, виникла потреба компаративного зіставлення «Переяславської ночі» та «Боярині» в історико-літературному аспекті, що й зумовлює актуальність дослідження.

Мета статті полягає в порівняльному аналізі драматичних поем М. Костомарова та Лесі Українки, способів осмислення ними історичних фактів та художніх особливостей їх утілення. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: з'ясувати особливості втілення

національної історії у творах митців, окреслити спільні теми, проблеми, конфлікти та мотиви.

Звернення до аналізу творчості таких видатних митців, як М. Костомаров та Леся Українка, – це спроба нового осмислення їх ідейно-естетичних орієнтирів. Художній доробок М. Костомарова досліджувало чимало науковців, серед них В. Івашків [3], В. Смілянська [8], М. Яценко [10], О. Мельничук [6]. Проблеми національної історії в рецепції Лесі Українки вивчали М. Драй-Хмара [2], О. Бабишкін [1], Є. Ненадкевич [7] та ін.

Порівняльний аналіз драматичних творів М. Костомарова та Лесі Українки крізь призму національно-історичного світогляду митців свідчить про новаторське осмислення теми національно-визвольної боротьби.

Творчість М. Костомарова посідає чільне місце в українській драматургії ХІХ ст. П'єси митця, написані на історичні теми, вносили нові романтичні тенденції в українську драму.

«Переяславська ніч» – національно-історична трагедія М. Костомарова про події початку національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, а саме – визволення Переяслава. У 1841 р. п'єса вперше опублікована в альманасі О. Корсуна «Сніп».

На подіях національної історії, пов'язаних із Переяславською радою, ґрунтується ще одна драматична поема. Йдеться про «Бояриню» Лесі Українки. Це твір про одну з найтрагічніших сторінок в історії України, написаний 1910 р. Вперше поему надрукувала Олена Пчілка 1914 р. вже після смерті дочки в журналі «Рідний край». Окремою книгою твір опубліковано в Катеринославі через чотири роки. Слід зауважити, що в 1991 р. драма вийшла окремою книгою в супроводі ґрунтовного аналізу М. Драй-Хмари.

М. Зеров підкреслює, що «поетка з радістю зверталася до українського життя і майстерно й легко опановувала їм як “матеріалом для своїх завдань”» [2, с. 147].

М. Драй-Хмара наголошує, що «вона взагалі не брала для своїх творів епохи розквіту й слави, а епохи революцій, кривавих переворотів, страшних катаклізмів, неволі, полону тощо. Правда, самої боротьби... поетка не відтворює: вона залишається збоку і тільки прислухається до нього... Навпаки, їй добре була відома психологія людей, що жили після розгрому, “на руїнах”» [2, с. 150].

Доба Руїни тривала від 1658 р. до середини 80-х років XVII ст. Це час міжусобної боротьби за гетьманську булаву, який настав після смерті Богдана Хмельницького. Україна була поділена на дві частини: Правобережну, яка потрапила під владу Речі Посполитої, і Лівобережну, що ввійшла до складу Росії.

Звернувшись до доби Руїни, письменниця зосереджує увагу читачів на тому, що люди – це творці історії. Не випадково дослідники стверджують, що психологічні елементи у творі домінують над історичними, тому герої не є історичними особами, а події – тільки тло, на якому Леся Українка розв'язує низку проблем. При цьому історичні риси у творі все ж таки можна віднайти. Зокрема, М. Драй-Хмара знаходить відбиток історичних явищ: «насамперед церковні братства, в яких брали участь і жінки» [2, с. 152], деякі відомі факти з історії московсько-українських взаємин, відтворення тодішнього суспільно-політичного ладу на Московщині, «що базувався на доносах, шпигунстві й катуванні людей» [2, с. 153], морального образу московського боярина, «...що, роблячи службову кар'єру, допускався якнайогидніших вчинків. Він – нещирий, лукавий, хитрий, улесливий і жорстокий. Цареві він, власне, не служить, а догоджає як раб» [2, с. 153], московської термінології з поділом на історичну (бояриня, воєвода, казна, приказ, цар тощо) та побутову (парнішка, хохлуша, сарафан тощо).

Для написання п'єс М. Костомаров та Леся Українка використовували праці українських істориків. Зокрема, канву трагедії М. Костомарова становлять історичні розвідки, а саме: «История Русов» Г. Кониського, «История Малой Росии» Д. Бантиша-Каменського, «Запорожская старина» І. Срезневського.

У роботі над «Бояринею» Леся Українка користувалася не тільки історичними працями українських істориків, передусім – монографією «Руїна», статтями «Две русские народности», «Очерк домашней жизни» М. Костомарова, розвідкою О. Єфіменкової «Южнорусские братства», «Історією русів», а й художніми працями, зокрема повістю «Черниговка» М. Костомарова та романом-хронікою «Чорна рада» Пантелеймона Куліша. У «Боярині» вона використала також біблійну легенду про Каїна й Авеля та мотив подорожування в Київ на прощу. Не залишив поза увагою біблійне джерело і М. Костомаров. Будучи віруючою людиною, захисником інтересів церкви, драматург утілює основну ідею твору в образі християнського праведника, отця Анастасія, який покійно терпить усі знущання і вважає, що «*За віру вмерти – / Моя потреба перша*» [5, с. 228].

У драматичній поемі *Леся Українка* не оминула етнографічних джерел, а саме народних пісень: «Ой, як було хорошенько, як рід з родом п'є», «Бодай мені такий вік довгий, як у мене чоловік добрий», «Не бійся матусю, не бійся, в червоні чобітки обуйся», «Гуляй, гуляй, господине, нехай наша журба згине». Звернення до фольклору, зокрема народної пісні, свідчить про дотримання літературної традиції. М. Костомаров у своїх творах теж неодноразово звертався до народнопісенної творчості. Новаторським було використання хору, який у п'єсі є виразником думок народу, своєрідним оповідачем, що дає оцінку тогочасним подіям.

Сюжетну основу твору «*Переяславська ніч*» становить історія польсько-українських відносин. Відомий учений В. Антонович зазначав, що М. Костомаров «брав переважно ті сюжети, які мали високий драматизм, в яких народний дух проявлявся у всій повноті свого розвитку, або особи, біографії яких були настільки типовими і мали рельєфні, характерні риси, що історик міг їх відтворити у всій їхній життєвій боротьбі» [6, с. 168]. Сам драматург у «*Автобіографії*» зазначає: «Сюжет трагедії взято з епохи Хмельницького на самому початку його повстання, але мені зашкодила довіра до таких непевних джерел, як “Історія русів” Кониського та “Запорозька старовина” Срезневського; крім того я ухилився від суворої відповідності з умовами епохи, яку взявся зображувати, і впав у пишномовність та ідеалізацію...» [4, с. 339]. Історичні події у творі осмислено драматургом крізь призму його наукових поглядів.

Історична трагедія «*Переяславська ніч*» характеризується чіткою композицією, трагедійні сцени наповнені драматизмом. Слід виокремити відсутність поділу на окремі дії й використання хору, що наближало твір до античних трагедій. На думку Шиллера, «хор привносить життя у мову, він надає спокій дії, але спокій прекрасний і піднесений, що повинно відрізняти благородне художнє творіння» [3, с. 43]. Твір написано високим трагедійним стилем, а саме неримованим п'ятистопним ямбом.

Пізніше цей трагедійний стиль певною мірою застосувала і *Леся Українка*. Письменниця, використовуючи монографії та статті М. Костомарова, присвячені добі Руїни, звертається до історичного минулого, суспільних реалій, проте не ставить мети змалювати реальних особистостей. Її завдання – показати прагнення людини до свободи, яку вона завжди намагалася здобути.

«Бояриня» – це низка послідовних подій, проте вони не з'єднані ні чітким сюжетним, ні ідейним стрижнем. Тому у творі мало відчутних рис, які б відтворювали прикмети часу в усій їх неповторності, про що поетеса писала в листі до А. Кримського [1, с. 227].

Порівняльний аналіз драматичних творів М. Костомарова та Лесі Українки крізь призму національно-історичного світогляду митців свідчить про наявність національної проблематики.

Важливою є проблема значення та наслідків Визвольної війни українського народу 1648–1654 рр., а також Переяславської угоди для України та її народу.

М. Костомаров епіграфами до п'єси зосереджує увагу читачів на драматичних сторінках української історії та нездоланності народу. Вже на початку твору автор робить спробу відтворити тогочасну ситуацію на Україні: *«Все Задніпров'я, / Мов грім його ударив, запалало. / З лугів, з ярів виходять гайдамаки; / Вівчар міня на спис свою гирлигу; / Забув плугатар ниву – лемеші, / Серти ідуть на військовее діло; / Старі на конях їздять, і жінки, / І діти поробились козаками. / Щодня біжать до гетьмана кравчини, / Страшенне військо стало»* [5, с. 218]. Головну причину боротьби проти польсько-шляхетського панування драматург убачає в боротьбі за віру. При цьому автор не намагається зобразити лише причини та сенс боротьби, а бажає віднайти основний метод протистояння гнобителям. Вирішальну роль у протесті М. Костомаров відводить козацтву, а не селянству, вважаючи козаків головним рушієм подій 1648–1654 рр. Саме тому трагедійні пристрасті пов'язані з Лисенком, Мариною, Анастасієм і Францішеком, тобто героями, які репрезентують риси певних суспільних верств. Загалом представники нижчого стану у творі становлять тільки тло, на фоні якого розгортається поєдинок між виразниками ідей автора.

Зазначена проблема знаходить вияв і в драматичній поемі «Бояриня» Лесі Українки. Виразниками її є син козацького старшини – Іван Перебійний та московський боярин Степан. Перший вважає, що дотримання даної в Переяславі присяги на вірність Москві свідчить про зраду України. У свою чергу Степан хоче *«з-під царської руки служити»* [9, с. 102] Україні, догоджаючи, як тільки можливо, цареві. На жаль, бажання здобути волю призвело до нового рабства. Драмою «Бояриня» Леся Українка піддає сумніву ідею «братнього єднання», оскільки ментальність, традиції і культура двох народів відмінні.

Отже, письменниця порушує ще одну важливу проблему – проблему двох відмінних культур, двох різних менталітетів. Оксана, вихована у вільній, доброзичливій і поетичній атмосфері української культури, опинившись на чужині, гине в атмосфері обмежень. Якщо вдома вона може вільно висловлювати думки, то в домі московського боярина озирається на двері, перш ніж вимовити слово, бо тут за людьми «*шпиги московські цілим роєм ходять*» [9, с. 138]. Становище чоловіків не було кращим: Степан «*повинен “холопом Стьопкою” себе взивати та руки цілувати, як невільник*» [9, с. 128].

У трагедії М. Костомарова український народ зазнає релігійних утисків з боку табору поляків, представленого старостою Францішеком та євреєм Оврамом. Останній, виконуючи вказівки польської шляхти, карає матір Опанаса за те, що вона має сміливість пекти паску, забороняє українцям входити в храм, бо вони не заплатили за плащаницю. У сутичку втрутився чужинець, він дорікає шляхтичу поганим ставленням до українського народу й платить потрібну суму, тим самим відкривши дорогу до храму. Бачимо, що українці вболівають за свій народ та його віру: Анастасій тривожиться «*Як віра православная страждає, і добрий наш народ бідує гірко*» [5, с. 239]; Марина радіє дзвонам по всім церквам руським, а ще більше розправі, помсті за всі лиха; Лисенко, переосмисливши свої дії, у фіналі промовляє: «*Народе православний!.. Знайте всі, що і вояк бути мусить чоловік і християнин*» [5, с. 274].

Важливе місце займає також проблема становища жінки. Головна героїня «Боярині» викликає інтерес не через свою безпорадність, а через індивідуальність, внутрішнє багатство душі. Виховану у вільних демократичних традиціях Оксану дивує нестерпна неволя, у якій перебувають жінки в домі московських бояр. Вони позбавлені будь-яких прав, не можуть вільно виявляти свої почуття, а змушені жити в духовній в'язниці. Трагедія героїні в тому, що вона – заручниця нав'язаної їй ролі боярині. Сенс її життя втрачено, бо «*не ростуть квіти в темниці*» [9, с. 128].

Оксана – це художнє втілення патріотичної свідомості Лесі Українки, що виявляє конкретний зміст її патріотичного світогляду.

Образ головної героїні п'єси М. Костомарова також виписано з позицій народного розуміння ідеалу жінки-патріотки. Драматург наділив героїню силою волі, духовною міццю. Марина – особистість високодуховна, вільнолюбива, віддана своєму народу, яка не йде ні

на які компроміси, готова на самопожертву. Ця жінка здатна захистити своє добре ім'я, свою честь.

Отож, можна зробити висновок про те, що головні героїні у творах М. Костомарова та Лесі Українки є уособленням усього українського народу, який прагне свободи.

У драматичних поемах митців розкривається ще одна проблема – волі й рабства. Ідею боротьби, спрямованої проти духовного й соціального гніту, зловживань польської шляхти на українських землях, розкрито в трагедії М. Костомарова. Герої твору зображені в постійній боротьбі, спрямованій на здобуття свободи для народу. При цьому жоден із них не шукає особистої вигоди, а всього себе віддає цій благородній справі.

У «Боярині» поетеса розвінчує українця, який спробував поєднати служіння своєму народові зі служінням власній вигоді: *«Цар мені не верне / так присяги, / як я тобі вернув. / Та й я йому / не можу повернути / всього, що я приймав з його рук»* [9, с. 145]. Оксана усвідомлює, що Степан потрапив у добровільне рабство, адже він пов'язаний із царем не тільки присягою, а й статками. У результаті йому доводиться розплачуватися за це втратою можливості повернутися в рідний край, утратою коханої, тобто найдорожчим у його житті. А Оксана, утративши надію на повернення додому, теж поволі згасає від рабства. Дівчина робить висновок: *«ми з тобою... зрослись, мов шабля з піхвою... навіки... обоє ржаві...»* [9, с. 156]. Леся Українка підводить до думки, що немає у світі більшої цінності, ніж свобода.

Дотичною до проблеми волі й рабства є проблема вибору. У творі М. Костомарова вольова патріотка рідного краю Марина закохується в польського старосту – ворога переяславців. Вибір між особистим і національним, який стоїть перед дівчиною, завершується перемогою останнього, коли вона з гордістю говорить, що вона руська (українка). Відповідно до наскрізної ідеї християнського милосердя Марина вирішує йти в монастир з думкою про *«милу Україну, / Свободную й щасливую»* [5, с. 270].

Оксана в поемі Лесі Українки теж стоїть перед вибором. Дівчина відмовляється від активної боротьби, що призводить до її духовного та фізичного занепаду. Степовій українці забракло сили волі, аби вирвати і себе, і Степана з незамкнутої тюрми, у яку вони потрапили. Жоден із них не став борцем: Степан *«борцем не вдався»* [9, с. 159], Оксана ж не боролася за коханого. Дівчина все-таки вірить, що народ

не скориться під гнітом, тому її заключні слова – своєрідний заклик до нащадків стати творцями вільного життя: *«Добраніч сонечко! ідеши на захід... / Ти бачиши Україну – привітай!»* [9, с. 159].

Проблематика драм визначає конфліктний простір у п'єсах М. Костомарова та Лесі Українки, який розкривається не лише на зовнішньому, а й на внутрішньому рівні. Зіткнення поглядів у трагедії *«Переяславська ніч»* спричинено утисками українців польською владою. Протиборство героїв у творі є, по суті, протиборством різних ідей. В основі сюжету протистояння двох ідей – помсти, провідником якої є Лисенко, та думки священника Анастасія про християнське братолюбство, всепрощення. У конфлікті автор надає перевагу ідеї прощення. Сюжетно конфлікт між героями виявляється не в їхніх діях, а в діалогах-диспутах, як це й має бути в драмі ідей. Вони не є непримиренними антагоністами – обидва виступають як захисники народу, суперечка ведеться власне про тактику визвольної боротьби. Тому у фіналі Анастасій не перемагає Лисенка, а лише переконує його в тому, що кривава помста призводить до нового кровопролиття, що зло породжує тільки зло, тоді як *«нам не помсти треба, а слободи»* [5, с. 240]. Останньої ж можна досягти примиренням ворожих народів, представників двох конфесій на спільній для них основі християнського братолюбства [10, с. 6].

Слід звернути увагу й на конфлікт Лисенка з рідною сестрою Мариною, котра кохає старосту – ворога переяславців, свого брата та ідейного ворога і її самої. Зрештою суспільний обов'язок переважає над особистим почуттям. Водночас вона не може покохати і Семена Герцика, хоча він українець. Марина як справжня патріотка відрикається від нього, адже він воював із ворогом лише заради неї: *«О душа нікчемна!!! / Так ти не за своїх братів недолю, / Не за родину шаблю піднімаєш – / За дівчину, паскудний бахур!»* [5, с. 263].

У *«Боярині»* вже на початку твору окреслено конфлікт між Іваном Перебійним та московським боярином, який згодом загостриться між Оксаною та її чоловіком. Хибне почуття патріотизму Степана стає причиною непорозумінь. Іван мріє про волю для власного народу, вважає служіння цареві зрадою батьківщини, натомість Степан заступив на царевій службі свого батька, прикриваючись допомогою українцям.

В обох творах показовим є конфлікт на внутрішньому рівні – це конфлікт зіткнення особистого почуття з національним обов'язком, носіями якого виступають жінки. Марина та Оксана повинні обрати

для себе або роль відданої дружини, що призведе до рабського існування, або жінки, яка готова боротися за національну незалежність, а отже втратити гармонію в родині. Врешті Марина приносить у жертву своє кохання заради вищої мети – визволення батьківщини, а Оксана приймає рішення залишитись поруч із коханим, навіть ціною життя.

Загалом в основі творів не зовнішні, а ідейні конфлікти, протистояння світоглядних позицій, почуттів, думок. М. Драй-Хмара серед провідних мотивів конфліктів драматичної поеми «Бояриня» виокремлює два: мотив ностальгії та мотив пасивності-зради [2, с. 151]. Перший утілений в образі гордої козачки Оксани, другий пов'язаний з особою Степана.

На противагу пасивним персонажам Лесі Українки, М. Костомаров своїх героїв робить активними борцями за волю, свободу, незалежність.

Отже, проблеми національно-визвольної боротьби, які хвилювали представників різних епох, не втратили своєї актуальності і сьогодні. М. Костомаров і Леся Українка відобразили у творах важливі події минувшини українського народу, що сприяло утвердженню принципів художнього історизму в драматургії. Драми «Переяславська ніч» та «Бояриня» порушують одну тему – національно-визвольної боротьби. Поєднання історичного матеріалу та художнього вимислу сприяло появі нових жанрів. Ускладнений драматичний сюжет не вкладався в рамки соціально-побутової драми, тому твори мають ознаки драми ідей, яка характеризується гострими конфліктами, протистоянням переконань, що висвітлюють сутність порушених проблем. Твори підпорядковані розкриттю головної думки – показати закономірність і шлях визволення народу з багатовікової неволі. Герої віддають себе цій високопатріотичній справі, виявляючи непохитну волю. Актуальність драм М. Костомарова та Лесі Українки – безсумнівна, бо розбудовувати й відроджувати суверенну Україну можуть саме віддані патріоти, такі як Лисенко, його сестра Марина, козачка Оксана та її сім'я.

Джерела та література

1. Бабишкін О. К. Драматургія Лесі Українки / О. К. Бабишкін. – К. : Держ. вид-во образотв. мистец. і муз. л-ри, 1963. – 408 с.
2. Драй-Хмара М. Бояриня / Михайло Драй-Хмара // Дзвін. – 1991. – № 2. – С. 147–154.

3. Івашків В. Українська романтична драма 30–80-х років XIX століття / Василь Івашків. – К. : Наук. думка, 1990. – 142 с.
4. Костомаров М. Автобіографія / Микола Костомаров // Костомаров М. І. Історичні постаті / пер. І. С. Голуб. – Дніпропетровськ : Січ, 2008. – С. 301–594.
5. Костомаров М. Твори. У 2 т. Т. 1. Поезія. Драми. Оповідання / Микола Костомаров. – К. : Дніпро, 1990. – 538 с.
6. Мельничук О. М. Національна проблематика у творчості М. Костомарова та Я. Мамонтова в контексті романтичної та модерністської культур / О. М. Мельничук // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство. Архітектура. – 2012. – № 4. – С. 167–171.
7. Ненадкевич Є. Українська жінка / Є. Ненадкевич // Дивослово. – 2001. – № 2. – С. 52–56.
8. Смілянська В. Літературна творчість Миколи Костомарова // Костомаров М. Твори. У 2 т. Т. 1. Поезія. Драми. Оповідання / М. Костомаров. – К. : Дніпро, 1990. – С. 5–37.
9. Українка Леся. Вірші. Драматичні поеми / Леся Українка. – Х. : Фоліо, 2008. – С. 97–159.
10. Яценко М. Минуле переростає в сучасність (драматургія Миколи Костомарова) / Михайло Яценко // Слово і час. – 1992. – № 5. – С. 3–8.

References

1. Babyshkin, O. K. 1969. *Dramaturhiia Lesi Ukrainky* [Drama by Lesia Ukrainka]. Kyiv (in Ukrainian).
2. Drai-Khmara, M. 1991. “Boiarynia” [The Noble Woman]. *Dzvin*, 2: 147–154 (in Ukrainian).
3. Ivashkiv, V. 1990. *Ukrainska romantychna drama 30–80-kh rokiv 19 stolittia* [English romantic drama of the 30–80 years of the XIX century]. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
4. Kostomarov, Mykola. 2008. “Avtobiohrafiiia” [Autobiography]. In *Istorychni postati*, edited by M. Kostomarov, 301–594. Dnipropetrovsk: Sich (in Ukrainian).
5. Kostomarov, Mykola. 1990. *Tvory v dvokh tomakh. Tom 1: Poeziia. Dramy. Opovidannia* [Works]. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).
6. Melnychuk, O. M. 2012. “Natsionalna problematyka u tvorchosti M. Kostomarova ta Ya. Mamontova v konteksti romantychnoi ta modernistskoi kultur” [National problems in the works of M. Kostomarov and Y. Mammont in the context of romantic and modernist cultures]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Mystetstvoznnavstvo. Arkhitektura*, 4: 167–171 (in Ukrainian).
7. Nenaskevych, Ye. 2001. “Ukrainska zhinka” [Ukrainian woman]. *Dyvoslovo*, 2: 52–56 (in Ukrainian).
8. Smilianska, V. 1990. “Literaturna tvorchist Mykoly Kostomarova” [Literary creativity of Mykola Kostomarov]. *Kostomarov M. Tvory v dvokh tomakh. Tom 1: Poeziia. Dramy. Opovidannia*, 5–37. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).
9. Ukrainka, Lesia 2008. *Virshi. Dramatychni poemy* [Poetry. Dramatic poems], 97–159. Kharkiv: Folio (in Ukrainian).

10. Yatsenko, M. 1992. "Mynule pererostaie v suchasnist" (*Dramaturhiia Mykoly Kostomarova*) [The past grows into modernity (Drama of Mykola Kostomarov)]. *Slovo i chas*, 5: 3–8. (in Ukrainian).

Товт Ольга. Национальная история в художественной рецепции Н. Костомарова («Переяславская ночь») и Леси Украинки («Боярыня»). Статья посвящена исследованию проблемы национальной истории в творчестве Н. Костомарова и Леси Украинки. В ней рассмотрены способы осмысления исторических фактов и особенности их воплощения в исторической трагедии «Переяславская ночь» и драматической поэме «Боярыня». Произведения поднимают общую тему – национально-освободительной борьбы, общую идею – освобождение украинцев из многовековой неволи. Компаративное сопоставление произведений Н. Костомарова и Леси Украинки через национально-историческое мировоззрение писателей свидетельствует о новаторском осмыслении темы национально-освободительной борьбы. Определены общие проблемы, конфликты и мотивы. Сравнительный анализ свидетельствует об актуальности национальной проблематики в текстах. Проблемы определяют конфликтное пространство в произведениях, которое раскрывается не только на внешнем, но и на внутреннем уровне. В основе пьес не внешние, а идейные конфликты, противостояния мировоззренческих позиций, чувств, мыслей. Страницы истории украинского народа осмыслены на примерах жизни героев, которые стоят перед выбором между личным и национальным.

Ключевые слова: национальная история, рецепция, историческая трагедия, драматическая поэма, компаративный анализ.

Tovt Olha. National History in Art Reception of M. Kostomarov ("Pereiaslav Night") and Lesia Ukrainka ("Boiarynia" (the Noble Woman)). The article deals with research on the problem of national history in the works of M. Kostomarov and Lesia Ukrainka. It has been studied the ways of interpretation of historical facts and features of their expression in a historical tragedy "Pereiaslav Night" and dramatic poem "Boiarynia" (the Noble Woman). Writings concern one theme – national liberation struggle, one idea – the liberation of the Ukrainians from centuries' captivity. Comparison of the works of M. Kostomarov and Lesia Ukrainka through the prism of national and historic outlook of the artists shows the innovative interpretation of the theme of the national-liberation struggle. Common problems, conflicts and motives are outlined. A comparative analysis of the dramatic works attests to the relevance of national issues in their lyrics. The problems in the dramas determine conflict space which is revealed not only on the outside, but on the inner level too. Not external, but ideological conflicts, confrontation of worldviews, feelings and thoughts are in the heart of the plays. Pages of history of the Ukrainian people are depicted through the lives of the heroes, who are facing the choice between personal and national.

Key words: national history, reception, historical tragedy, dramatical poem, comparative analysis.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2016 р.